

Het Smart Climate Grid en het Duurzaam Energiebedrijf Roosendaal

1. Inleiding

De gemeenteraad heeft in zijn vergadering van 16 mei 2012 besloten om voor de nieuwbouwwijk Stadsoevers een innovatief en zeer duurzaam laagtemperatuur warmtenet aan te leggen met de restwarmte van SITA ReEnergy Roosendaal bv (SITA): het zogenaamde Smart Climate Grid (SCG). Daarbij concludeerde de raad dat gegeven de huidige onzekerheden over de bouwsnelheid en –omvang en het huidige economische klimaat een acceptabel aanbestedingsresultaat voor volledige outsourcing van het SCG niet te verwachten is.

De gemeente Roosendaal heeft het meeste zicht en invloed op de bouwsnelheid en –omvang in Stadsoevers. Daarom is de overweging meegegeven om het SCG zelf te realiseren en exploiteren en onder te brengen in een daarvoor op te richten “Duurzaam Energiebedrijf Roosendaal” (DER). In de raadsvergadering van 16 mei 2012 is daarom het college opgedragen om een geschikte exploitatievorm voor het SCG verder uit te werken.

Met de realisatie van het SCG in Stadsoevers doet de gemeente een grote stap in het kader van het duurzaam energiegebruik en bewerkstelligt daarmee gelijktijdig een CO₂-reductie van circa 54% ten opzichte van een traditionele warmtevoorziening. Het niet meer beschikbaar hoeven hebben van gas levert naast positieve veiligheidseffecten het voordeel op niet meer afhankelijk te zijn van steeds schaarser wordende fossiele brandstof en de daaraan gekoppelde prijsontwikkelingen. In de huidige crisistijd is dit ook een niet onbelangrijk argument. Aansluitend kunnen de verdere ontwikkelingen in woningbouw en utiliteit in en buiten Stadsoevers binnen de DER bv worden ingevuld.

Door het innovatieve en duurzame karakter is door Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant in het kader van de proeftuin Stadsoevers een subsidie toegekend van € 6 miljoen voor de realisatie van het SCG. Eén van de subsidievoorwaarden is dat het Smart Climate zal zijn aangelegd voor 1 januari 2014. Door Fakton (“Duurzaam Energiebedrijf Roosendaal”, d.d. 18 januari 2013) wordt aangetoond dat deze subsidie t/m 2023 toereikend is met alleen de aansluiting van het ROC Kellebeek College. Binnen dit tijdspad moet het mogelijk zijn het deelplan Zuid te realiseren en zal aangevangen zijn met de ontwikkeling van Noord en utiliteit. Eventuele ontwikkelingen buiten Stadsoever (Hoogbouw Westrand, Paterskerk, School) kunnen hieraan extra positief bijdragen.

Met het sluiten van de Aansluit- en Exploitatieovereenkomst met SITA is de warmtelevering gedurende de looptijd (40 jaar) gegarandeerd.

2. De exploitatievorm

Gedeputeerde Staten hebben in de betreffende subsidiebeschikking opgenomen dat de gemeente verantwoordelijk is voor de beoordeling of de subsidieaanwending voor het Smart Climate Grid in lijn is met de regelgeving van staatssteun. Hiertoe hebben wij advies ingewonnen bij de stadsadvocaat AKD.

AKD heeft 3 varianten geschetst waarbij er sprake is van geoorloofde staatssteun t.w.:

- a. *de subsidie verlenen aan het DER als een klassieke lening op marktconforme voorwaarden met een marktconforme rente.*

Bij deze variant hoort ook de beoordeling of een private geldnemer of een bank die zelfde lening tegen dezelfde voorwaarden zou hebben verleend. Als dat het geval is, kan meer zekerheid worden verkregen over de vraag of de lening al dan niet marktconform is en of de gemeente dientengevolge geld leent volgens het market economy principle.

- b. *Een revolving fund op basis van marktconforme voorwaarden.*

Een revolving fund betreft geen ongeoorloofde staatssteun indien zo'n fonds op marktconforme voorwaarden functioneert. Ook hier geldt bijvoorbeeld de vraag of een reguliere geldverstrekker de zelfde lening tegen de zelfde voorwaarden aan de DER zou verlenen als de gemeente dit doet aan de DER.

AKD merkt tav zowel het verstrekken van een lening als een revolving fund op dat het in de huidige marktomstandigheden moeilijk zal zijn om een benchmark uit te voeren ter beoordeling van de marktconformiteit. Als niet wordt voldaan aan het market economy principle, dan bestaat het risico dat de Europese Commissie beide vormen zal aanmerken als verboden staatsteun.

c. Een Dienst van Algemeen Economisch Belang.

Als de voorgaande opties niet haalbaar zijn, dan lijkt de subsidieverstrekking in lijn gebracht te kunnen worden met de DAEB vrijstelling zoals bedoeld in de Europese regelgeving (art.106, lid 2, Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie). Het te realiseren smart climate grid zal in dat geval aangemerkt worden als een dienst van algemeen economisch belang. Diensten van algemeen economisch belang omvatten alle marktdiensten die door de overheid van algemeen belang worden geacht en waarvoor de overheid specifieke openbaredienstverplichtingen laat gelden. Eén van de voorwaarden voor een DAEB-vrijstelling is dat er sprake is van marktfalen. Van marktfalen is sprake indien marktpartijen de dienst onder marktconforme voorwaarden niet oppakken.

Op basis van het advies van AKD hebben wij geconcludeerd dat de derde variant voor ons de meest werkbare optie is. Wij hebben daarbij allereerst geconstateerd dat het realiseren en exploiteren van het SCG op dit moment niet genoegzaam wordt uitgeoefend in de markt, zodat er sprake is van marktfalen. De subsidie en mogelijk alle andere bijdragen uit overheidsmiddelen kunnen dan worden beschouwd als compensatie voor het uitvoeren van de DAEB. Zij leveren aldus geen voordeel in de zin van staatssteun. Dit betekent dat de steun niet alleen verenigbaar met de interne markt, maar ook dat deze niet niet gemeld behoeft te worden bij de Europese Commissie. De compensatie mag in ieder geval niet hoger zijn dan nodig is voor dekking van de netto kosten van de uitvoering van de DAEB. Deze compensatie mag maximaal € 15 miljoen per jaar te bedragen voor het verrichten van de DAEB en de periode waarvoor de DER met het beheer van de DAEB wordt belast mag in beginsel niet langer zijn dan 10 jaar. Van deze periode kan afgeweken worden indien van de dienstverrichter een aanzienlijke investering wordt geleverd die – in overeenstemming met algemeen aanvaarde boekhoudkundige beginselen- over een langere periode moet worden afgeschreven. Om in aanmerking te komen voor de DAEB-vrijstelling gelden voorts de volgende strikte cumulatieve voorwaarden:

1. De onderneming moet daadwerkelijk belast zijn met de uitvoering van een openbare dienstverplichting en die verplichting moet duidelijk zijn afgebakend.
2. De criteria op basis waarvan de compensatie wordt berekend, moeten van tevoren op objectieve en transparante wijze worden vastgesteld.
3. De hoogte van de compensatie mag niet meer bedragen dan wat nodig is om de kosten van de openbare dienstverplichting geheel of gedeeltelijk te compenseren. Bij de compensatie mag rekening worden gehouden met de opbrengsten alsmede met een redelijke winst.
4. Wanneer niet gebruik is gemaakt van een openbare aanbesteding, moet het bedrag van de compensatie worden vastgesteld aan de hand van de kosten die een gemiddelde, goed beheerde onderneming zou hebben gemaakt.

De vastlegging van de DAEB bij formeel besluit door het bevoegd bestuursorgaan is van primair belang. AKD heeft ons erop gewezen dat jurisprudentie nog niet duidelijk heeft gemaakt welk bestuursorgaan op basis van de Gemeentewet in deze bevoegd is. AKD doet daarbij de aanbeveling om de raad als bevoegd orgaan aan te merken. De bevoegdheid van de Europese Commissie op de afbakening van een DAEB is bij (ambtshalve) onderzoek beperkt tot het nagaan of de lidstaat een kennelijke fout heeft gemaakt bij het omschrijven van de dienst als DAEB.

Voor uitgebreide informatie wordt kortheidshalve verwezen naar de notitie van AKD "Project SCG: nadere uitwerking staatssteun DAEB van 25 maart 2013 en de notitie "Duurzaam Energiebedrijf Roosendaal" d.d. 27 maart 2013 van Fakton. Overigens dient de datum van de notitie van AKD waarnaar Fakton verwijst op bladzijde 2, 5^e alinea van zijn notitie te zijn 23 maart 2013 in plaats van 12 juli 2012.

3. Financiële aspecten en consequenties

De kosten voor aanleg van het net (raming € 12 miljoen) worden gedekt uit de subsidie en de aansluitkosten van de daarop aan te sluiten woningen. Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant hebben in het kader van de proeftuin Stadsoevers € 6 miljoen subsidie voor de realisatie van het Smart Climate Grid aan de gemeente beschikbaar gesteld. Aan de subsidieverlening is de voorwaarde verbonden dat de voorzieningen per ultimo 2013 gerealiseerd zijn. Hoewel de realisatie van het SCG langer doorloopt dan de afgesproken kaders (31 december 2013), is met de aanleg van het SCG- distributie-

net, de uitkoppeling bij SITA en de aanleg van het onderstation Zuid sprake van een onomkeerbaar proces. Daar de gemeente per 1 januari 2014 een netto-investering in de wijk Stadsoevers heeft gepleegd ter grootte van € 25 miljoen wordt ruim voldaan aan de cofinancierings-eis (Memo van GS aan de Leden van de Statencommissie EZB d.d. 23 januari 2013).

De exploitatie van het SCG als DAEB sluit niet uit dat het systeem ook deels op commerciële basis wordt geëxploiteerd. Hiervan kan bijvoorbeeld sprake zijn door de levering van warmte voor de verwarming van kassen of aan andere woningen dan Stadsoevers. Commerciële exploitatie door het DER is mogelijk indien er sprake is van gescheiden boekhoudingen voor de DAEB en het commercieel deel.

Met de aanleg van het SCG wordt vooruitgelopen op de ontwikkeling van Stadsoevers. Behoudens de aansluiting van het ROC zijn op basis van de huidige inzichten de eerste aan te sluiten woningen eerst in 2014 te verwachten. Naast de bouwomvang, bouwsnelheid en de stijging van de warmte/gasprijs speelt met name de Bijdrage in de Aansluitkosten (BAK) een rol in de financiële haalbaarheid. Hoewel inmiddels met de huidige marktpartners een technisch afstemming heeft plaatsgevonden en in beginsel een BAK is overeengekomen, is er op dit moment geen duidelijkheid over het aantal te realiseren woningen en het bouwtempo. Uitgangspunt is en blijft evenwel dat de woningen in Stadsoevers nodig zijn om in de woningbehoefte van Roosendaal te kunnen voorzien.

4. Juridische consequenties

rechtsvorm Duurzaam Energiebedrijf Roosendaal

Bij het oprichten van het DER kan voor verschillende rechtspersonen worden gekozen. Met het oog op de afbakening van risico's en aansprakelijkheden hebben wij gekozen voor een Besloten Vennootschap (BV) als rechtspersoon voor het DER. Het DER wordt daarmee een zelfstandige juridische entiteit met eigen rechten en verplichtingen en komt formeel op afstand van de gemeente te staan. Het risico van de gemeente blijft hiermee in hoofdlijnen beperkt tot de hoogte van het aandelenkapitaal. De BV als rechtspersoon is daarnaast ook de meest gekozen rechtsvorm van andere gemeentelijke energiebedrijven (zie notitie "Refrentieprojecten gemeentelijke energiebedrijven", d.d. 16 maart 2012). Op grond van de Gemeentewet zullen wij – nadat verwerking van uw wensen en bedenkingen – het voornemen tot oprichting van de BV Duurzaam Energiebedrijf Roosendaal ter goedkeuring aan Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant – voorleggen.

5. Geen gasinfrastructuur

Voor het verkrijgen van een sluitende exploitatie van het Smart Climate Grid én voor de reductie van de CO₂ uitstoot is het noodzakelijk dat de woningen in Stadsoevers worden aangesloten op dit netwerk en geen traditionele gasaansluiting krijgen. Om dit te bewerkstelligen dient het college te besluiten dat in Stadsoevers geen gasinfrastructuur zal worden aangelegd.

De Gaswet kent geen belemmeringen om als gemeente te besluiten in een wijk geen gasinfrastructuur aan te leggen. Ook de regionale netbeheerder kan geen aanspraak maken op het 'recht' om een gasinfrastructuur aan te leggen en woningen hierop aan te sluiten. Wel kan een regionale netbeheerder verplicht worden een ieder die hiertoe verzoekt van een gasaansluiting te voorzien. Dit betekent dat de regionale netbeheerder wel verplicht is om een gasaansluiting aan te leggen indien een (groep) bewoner(s) dit achteraf vraagt. De aansluitbijdrage en eventuele bijkomende kosten worden in dat geval in rekening gebracht aan de (groep) bewoner(s) die hierom verzoekt en dus niet aan de gemeente of projectontwikkelaar.

Ook in het Bouwbesluit, waarin zaken geregeld worden aangaande de energiezuinigheid, veiligheid en bruikbaarheid van bouwwerken, worden geen belemmeringen opgelegd indien de gemeente besluit geen gasinfrastructuur aan te leggen. Bepaald is dat een woongebouw een voorziening voor gas heeft. Hiervan mag echter afgeweken worden indien er aangesloten kan worden op een gemeenschappelijke of publieke voorziening voor verwarming. Het Smart Climate Grid is zo'n voorziening

Bijlagen

1. notitie van AKD "Project SCG: nadere uitwerking staatssteun DAEB van 25 maart 2013
2. de notitie "Duurzaam Energiebedrijf Roosendaal", d.d. 27 maart 2013 van Fakton.